

Onko yliopistojen hallinto kyllästetty tieteen pudokkaila?

Luin äskettäin kiinnostavan työpaikkailmoituksen. Jyväskylän yliopiston tutkimuspalveluihin haettiin ”Tutkimusrahoituksen asiantuntijaa”. Pesti kuulosti kiinnostavalta, mutta näin aktiivitutkijalle sen vastaanottaminen olisi ollut sula mahdollisuus, kun hakuilmoituksen julkistamisesta työn aloittamishetkeen oli vain pari kuukautta. Ilmoitusta lukiessa tajusin yhtäkkiä, että olin kohdannut saman tilanteen aiemminkin. Useiden suomalaisten yliopistojen hallinnossa, tiedettä tukevissa tehtävissä, oli vuosien mittaan ollut avoimena useita mielenkiintoisia työpaikkoja, mutta koska ohjaan väitöskirjoja ja johdan hankkeita, en koskaan voinut hakea niitä pikaisen aikataulun takia. Aloin miettiä, mistä tämä kertoo ja mihin tilanne johtaa.

Kun yliopistot hakevat henkilöstöä tieteen tekemistä tukeviin akateemisiin hallintotehtäviin, todennäköisin hakijajoukko löytyy tutkijoiden joukosta. Menestyvillä tutkijoilla on kuitenkin lähes aina kesken asioita, joista poistuminen nopeasti ei ole mahdollista. Väitöskirjaohjaus on niin aiheidonnaista, että ohjauksen siirto muille ei välttämättä onnistu. Hankkeiden johtamisessa voi olla samoin, ja ainakin erilaiset julkaisuihin liittyvät yhteistyöt olisi saatettava kunniallisesti loppuun. Vaikka edessä olisi hyvinkin kiinnostava yliopistohallinnon työpaikka, irtautuminen aiemmista töistä veisi pari vuotta ja sen takia hallintotehtävän vastaanottaminen olisi mahdottomuus. Vaihtoehtona olisi omien opiskelijoiden ja yhteistyötahojen äkillinen hylkääminen, mitä vastuullinen tutkija ei yleensä tee.

Mainitusta syystä menestyvä ammattitutkija ei uskoakseni useinkaan hae hallinnon tehtäviä, vaan jatkaa tutkimusta. Uskon toki olevan myös tapauksia, joissa aktiivitutkija tarkoituksella ajaa projektinsa alas siirtyäkseen muihin töihin, kuten hallintoon tai yritysmaailmaan. Tällainen ratkaisu kuitenkin liittyynee yleisempään ”alanvaihtoon” kuin siihen, että voisi reagoida itselle sopivaan mielenkiintoiseen työpaikkailmoitukseen.

Se kuitenkin on varmaa, että tieteestä juuri puotamassa oleva huonosti menestyvä tutkija on va-

paa hakemaan hallinnossa avoimena olevia tehtäviä. Hänellä ei ole hankkeita johdettavana, väitöskirjantekijöitä ohjattavana tai isoa yhteistyöverkostoa odottamassa kontribuutiota. Hän lähettää hakeuksensa jotakuinkin jokaiseen sopivaan hallinnon työpaikkaan ja lopulta melko todennäköisesti saa jonkin niistä. Jalka on oven välissä, ja niin tämä entinen tiedepudokas alkaa kiivetä yliopistohallinnon rappusia.

Onko nopeampoinen rekrytointipolitiikka johtanut siihen, että suomalaisten yliopistojen hallinto on tilassa, joka jalkapallojoukkueeseen verrattuna tarkoittaisi sitä, että valmentajaksi ja joukkueenjohtajaksi valitaan ne, joiden taidot tai pelisilmä ei riitä itse peliin. Jos näin todella on, pitäisikö miettiä mihin tilanne johtaa?

En väitä, että hyvä tutkija olisi aina hyvä hallinnon työntekijä tai toisinpäin, mutta huono tutkija voi olla myös huono siksi, että on esimerkiksi ideaköyhä tai tehoton, ja siksi hän on myös huono hallinnon resurssi. Tällaisten hahmojen valta yliopistojen hallinnossa voisi selittää sitä, miksi hallinnossa tehdään niin paljon aktiivitutkijoiden työtä hankaloittavia ratkaisuja. Kun todellinen visio tiedelaitoksen paremmasta huomimisesta puuttuu, on helppo keskittyä hallinnon paisuttamiseen, uusien seurantasovellusten luomiseen tai ylipäättänsä sääntöihin, joita suomalaisiin yliopistoihin tuodaan jatkuvasti lisää.

On mahdollista, että tämä kirjoitus lytätään yliopistojen hallinnossa, koska ”se koira älähtää, johon...”. Siksi toivonkin, että kirjoitukseni analysoitaisiin opetus- ja kulttuuriministeriössä tai aktiivitutkijoiden piirissä ja mietittäisiin avoimesti sitä mahdollisuutta, että epähuomiossa on rakennettu hyvin vahingollinen järjestelmä. Tilanteen välittömäksi ensiavuksi tarjoan sitä, että rekrytoinneissa valitsemispäätöksen jälkeen ollaan hyvin joustavia siinä, koska työ pitäisi aloittaa. Esimerkiksi tähän tyyliin: ”tehtävässä voi aloittaa aluksi osa-aikaisena, työpanosta hitaasti kasvattaen”. Suurempiakin strategisia ratkaisuja pitäisi varmaan tehdä.

PANU HALME

Kirjoittaja on Jyväskylän yliopiston luonnonsuojelubiologian dosentti.